

Lögtingsmál nr. 106/2015: Uppskot til samtyktar um játtanarkarmar á lögtingsfíggjarlógini fyrir 2017

Uppskot
til
samtyktar um játtanarkarmar á lögtingsfíggjarlógini fyrir 2017

Við hesi lögtingssamtykt tekur Lögtingið undir við, at samlaði útreiðslukarmurinn á lögtingsfíggjarlógini fyrir 2017 verður 4.742,2 mió. kr. Rakstrarkarmurinn verður 4.462,2 mió. kr., og lögukarmurinn verður 280,0 mió. kr. Samlaði inntøkukarmurinn verður 4.792,2 mió. kr.

Úrslitið (RLÚ1) á lögtingsfíggjarlógini fyrir 2017 verður 330 mió. kr. uttan lögur. Íroknað lögur verður úrslitið 50 mió. kr.

Í talvuni niðanfyri eru samlaðu játtanarkarmarnir fyrir 2017 býttir á greinar.

Játtanarkarmar á lögtingsfíggjarlógini fyrir 2017		
<i>Mið. kr.</i>	Rakstur	Lögur
§ 1 Lögtingið	53,4	0,0
§ 2 Løgmansfyrisingin	37,0	2,0
§ 3 Fíggjarmál	304,2	20,0
§ 5 Fiskivinnumál	163,2	10,0
§ 7 Mentamál	1.055,4	97,3
§ 11 Heilsu- og innlendismál	1.063,1	92,0
§ 12 Almannamál	1.448,5	15,0
§ 13 Uttanríkis- og vinnumál	102,2	0,0
§ 17 Samferðslumál	235,4	43,7
Útreiðslur tilsamans	4.462,2	280,0
Útreiðslukarmur	4.742,2	
Inntøkukarmur § 20	4.792,2	
RLÚ-úrslit	50,0	

Til tess at rökka atlaða úrslitinum á lögtingsfíggjarlógini fyrir 2017 er grundarlagið tær givnu fortreytirnar fyrri framskrivningum, raðfestingum og tillagingum á útreiðslu- og inntøkusiðu landskassans soleiðis, sum tað er lýst í viðmerkingunum og hjálögdu Búskaparfrágreiðing I.

Viðmerkingar

14. september 2015 undirskrivaðu Javnaðarflokkurin, Tjóðveldi og Framsókn samgonguskjal og skipaðu nýggja samgongu. Í samgonguskjalinum og fylgiskjali til hetta verður millum annað staðfest:

”Vit skulu skapa einar sterkar, sambaldsfastar og sjálvbjargnar Føroyar. Vit vilja menna eitt tíðarbóskandi vælferðarsamfelag fyri alt fólk í Føroyum, sum kann kappast við grannalondini um at draga fólk og virksemi til sín. ... Skilvísur búskaparpolitikkur skal leggja tryggja grund undir ein sjálvbjargnan og haldforan búskap. Javnari býti av ríkidominum skal tryggja, at virðini í størri mun koma í umfar og harvið skapa størri vøxtur og trivnað. Nýskjapanir skulu menna einar vælverkandi Føroyar við fleiri møguleikum, framburði og dyggari áliti og javnrættindum fyri allar borgarar.
...Eitt av høvuðsmálunum hjá samgonguni er at tryggja haldforið í búskapinum og at vísa fíggjarliga ábyrgd.
...Búskaparpolitikkurin skal javna sveiggini í búskapinum og stímbra ein sjálvbjargnan og langtíðarhaldforan búskap.”

Játtanarkarmarnir leggja yvirskipaðu fíggjarpolitisku karmarnar fyri politikki samgongunnar. Innan hesar játtanarkarmarnar, ið fevna um umleið 5 mia. kr. á útreiðslusíðuni og tað sama á inntøkusíðuni, verður politikkur samgongunnar framdur.

Búskaparstöðan og avbjóðingar

Búskaparstöðan í landinum er sum heild góð í lötuni, hóast avbjóðingar eru í pørtum av búskapinum.

Størstu avbjóðingarnar í búskapinum eru helst at betra haldforið í almenna búskapinum og at tryggja, at fólkafraflyting ikki tekur seg upp aftur.

Almenni geirin tilsamans hevur havt hall øll árin 2008 til og við 2015. Hallið hjá landinum í 2015 verður sannlíkt 75-100 mió. kr. ella um ½ % av BTÚ. Í 2016 kann roknast við, at úrslitið hjá landinum verður eitt lítið avlop.

Bygnaðarlíga hallið

Fíggjarmálaráðið metir, at bygnaðarlíga hallið í samlaða almenna geiranum verður umleið 150 mió. kr. í 2015. Væntaða bygnaðarlíga úrslitið fyri 2016 verður áleið tað sama sum í 2015, vegna væntað verri úrslit hjá kommununum sambært fíggjarætlanum teirra.

At bygnaðarlíga hallið hjá tí samlaða almenna geiranum helst verður umleið 150 mió. kr. í 2015 merkir, at neyðugt verður við varandi fíggjarpolitiskum tiltøkum á umleið 40-50 mió. kr. árliga til 2018-19, skal bygnaðarlíga hallið hjá tí almenna fáast burtur.

Uppgerðirnar av bygnaðarlíga hallinum benda á, at bygnaðarlíga hallið síðstu árin fyri tað mesta er komið av hallinum hjá landinum. Tí vera fíggjarpolitisk tiltøk neyðug, sum ávirka inntøkur og útreiðslur hjá landinum. Verður hetta ikki gjørt, fer hetta at ávirka kredittvirðið og møguleikarnar hjá føroyskum myndugleikum at reka sjálvstøðugan fíggjarpolitikk í framtíðini.

Ábyrgdarfullur og varin fíggjarpolitikkur

Búskaparligu góðu tíðirnar, saman við avbjóðingunum at tryggja fíggjarliga haldforið hjá landinum, krevja skilvísan og varligan fíggjarpolitikk.

Broytingarnar í fólkasamansetingini, har vit gerast lutfalsliga fleiri eldri, leggja í hesum og næstu árin alsamt størri trýst á tænastrarnar innan heilsumál og almannamál. Fyri at tryggja framtíðar vælferðarsamfelagið mugu átøk fremjast bæði á inntøku- og útreiðslusíðu landsins næstu árin. Við hesum verða lunnar lagdir undir ein sjálvbjargnan føroyskan búskap.

Fráboðaðu nýskipanirnar, eitt nú innan pensjóns-, fiskivinnu- og heilsuøkið umframt virðisøking av tilfeingi landsins og vinnumenning sum heild, eru týðandi fortreytir fyri hesum átøkum.

Rakstrarúrslit og lögukarmur

Í játtanarkørmunum fyri 2017 er rakstrarúrslitið 330 mió. kr. Lögukarmurinn verður 280 mió. kr. Samlaða úrslitið (RLÚ 1) verður 50 mió. kr. í 2017.

Rakstrarútreiðslurnar hækka 1,8 % íroknað lønarframskrivingar. Landsstýrið sýnir við hesum fíggarpolitiskt varsemi. Nevnt kann verða, at Búskaparráðið metir, at búskaparvøxturinn verður 2,9 % í 2017.

Lögukarmurinn hækkar úr 220 mió. kr. í 2016 til 280 mió. kr. í 2017. Serliga liðugtgerð av miðnámskúlanum Glasir og útbyggingin av Landssjúkrahúsinum krevja stórar játtanir í 2017.

Størstu lögurnar hjá landinum í tíðarskeiðnum fyri játtanarkarmarnar (2017-2021) eru Eysturoyar- og Sandoyartunlarnir, Glasir, Landssjúkrahúsið, Hvalbiartunnil, Tjóðleikhús, Havranssóknarskip, Talgildu Føroyar og bústaðir til lesandi og fólk við serligum avbjóðingum.

Samgongan hevur sett sær fyri at fremja hesar lögur, og tí verður lögukarmurinn hækkaður til 330 mió. kr. í 2018, 370 mió. kr. í 2019 og 350 mió. kr. árinum 2020-2021.

Hóast ávísar hækking í samlaða lögukarminum, so er talan um lögur, ið eru sera ymiskar í vavi, ymiskar av slagi og ávirka búskapin ymiskt. Eitt nú er stórir munur á, hvussu lögur í undirsjóvartunlar, bygningar, KT-skipanir og skipabygging ávirka búskapin.

Við kommunalum lögum á umleið 600 mió. kr. í 2016, umframt stórum ílögum hjá privatum og felögum, er neyðugt hjá landinum at halda aftur í ávísan mun við löguvirkseminum fyri at tálma yvirupphiting av búskapinum. Hetta samsvarar við tilráðingar Búskaparráðsins.

Sjálvbjargnar, samhaldsfastar og tíðarhóskandi Føroyar

Samgongan lovaði føroyingum einar meira sjálvbjargnar, samhaldsfastar og tíðarhóskandi Føroyar. Hetta verður nú framt í verki.

Fleiri átøk eru sett í verk ella verða sett í verk í **2016**, millum hesi eru:

- **Størri sjálvbjargni** - Hall vent til avlop á fíggarlóg, ríkisveitingin er fastfryst, nýggi Landsbanki Føroya verður stovnaður og Búskapargrunnur Føroya endurnýggjaður. Hartil verður framd heimtøka av útlendingamálum og størri játtan til menningar- og neyðhjálp.
- **Nýskipanir** - Uppskot til fiskivinnunýskipan, pensjónsnýskipan og menningarætlan fyri heilsuverkið verða gjørd, og stig verða sett í verk.
- **Virðisøking** – økt játtan til fiskivinnuroyndir, vinnugransking, marknaðarføring av Føroyum sum maritimur tænastudepil og til talgilding av Føroyum umframt stuðulsjáltan sett av til at gera Føroyar grønari. Hartil lættari at stovna íverksetarafeløg.
- **Munandi skattalætti til lág- og miðallønt** – heilar 137 mió. kr. latnar í lætta til lág- og miðallønt.
- **Hægri pensjón til tey, ið hava lága pensjón** - samhaldsfasti arbeiðsmarknaðareftirlønargrunnurin styrktur og pensjónsviðbótin hækkað.

- **Barnafamiljur betri kor** - Barsilsskipanin betrað við, at tíðarskeiðið varð langt 6 vikur, og munandi ískoyti til barnafamiljur í trøngum fíggjarligum korum sett í verk.
- **Útbúgving og mentan uppraðfest** – nýggj búskaparfrøðiútbúgving á Fróðskaparsetrinum, fleiri inn til sjúkrarøktarfrøðiútbúgvingina, miðnámsútbúgvingar til ung við serligum avbjóðingum raðfestar og játtan til mentanargrunnin v.m. uppraðfest.
- **Arbeiðseftirlitið styrkt** og sálarfrøðiliga arbeiðsumhvørvið raðfest.
- **Økismenning** - Fleiri túrar á Suðuroyarleiðini og Sandoyarleiðini, havnarlagið í Svínøi og á Krambatanga útbyggt, Viðareiðistunnilin liðugtgjørdur, Virknis- og umlættingardepil á Sandi gerast liðugur, Ítróttaháskúli byrjaður í Vági og gongd á Eysturoyar- og Sandoyartunlar.

Í **2017** verða enn fleiri átøk framd fyri at røkka málunum og fyri at betra fíggjarliga haldførið og sjálvbjargnið hjá føroyska samfelagnum. Hetta verður millum annað gjørt við at fremja átøk, ið stuðla undir meira varandi fólkaøkstur, eitt tíðarhóskandi vælferðarsamfelag og størri virðisøking og vinnumenning. Millum átøkini eru fylgjandi:

Virðisøking og vinnumenning

- **Íløgur í virðisøking** við munandi hægri játtan til fiskivinnuoyndir/gransking.
- **Fiskivinnunýskipan** setast í verk.
- **Íløgur í KT**, virðisøking og kappingarførið við munandi hægri játtan til talgilding av Føroyum.
- Átøk fremjast at fáa **betri marknaðaratgongd** og atgongd til nýggjar marknaðir.
- Skipa depil, ið marknaðarførir Føroyar sum **maritimur tænaðstudepil**.
- Framhaldandi **marknaðarføring av Føroyum** sum ferðaland og átøk fremjast at samskipa ferðavinnuna betur.
- **Kreativar vinnur** stimbraðar við stovnsetan av Filmshúsi.
- **FarGen** raðfest við størri játtan til framhaldandi menning.
- Átøk fremjast at menna **føroyska matmentan** og føroyskar fæleikar.

Fólkaøkstur

- **Fíggjarligan lætta til barnafamiljur** – barnafrádrátturin verður hækkaður fyri smábarnafamiljur.
- **Lættari at vera lesandi** – lestrarstuðulin verður hækkaður, nýggjar útbúgvingar settar í verk og íløgur fremjast í Fróðskaparsetrið og lestrarbý.
- **Mentanarøkið styrkjast** – mentan og list størri játtan, fremja virknan málpolitikk, savnsøkið raðfest og størri íløgu í filmslist (Filmshús).

- **Virðilig kor til fólk við serligum avbjóðingum** – munandi íløgur í nýggjar bústovnar, vardir bústaðir (saman við Bústøðum) og fyritiðarpensjónsøkið endurskoðast og styrkjast.

Tíðarhóskandi

- **Trygt heilsuverk** – menningarætlan fyri heilsuverkið fremjast, økt skurðlinjuvirksemi, átøk at fáa fleiri serlæknar við at seta av pening serstakt til fleiri serlæknar í 2017, tænanast hjá Gigni til børn millum 2 og 7 ár betrað v.m.
- **Grønari Føroyar** – náttúru- og umhvørvisverndaráttøk fremjast, byggilóg dagførast, umleggja vegskatt frá vektgjaldi til gjald á útlát, móguleiki fyri bíligari “grønari” el-orku og móguleiki at fáa afturborið MVG fyri keyp av el-bilum.
- **Økismenning** – søguliga stóra samferðsluløgan í Eysturoyar- og Sandoyartunlar í gongd, fleiri vardir bústaðir bygdir kring landið (saman við Bústøðum), Virknis- og umlættingardepilin á Sandi og SALT mentanarhúsið á Drelnesi tikin fult í nýtslu.
- **Virkin arbeiðsmarknaðarpolitikkur** – uppskot til felags lønartalvu, menna arbeiðsmarknaðardepil (eftirútbúgving, førleikameting v.m.), varskógvaraskipan fyri almenn starvsfólk setast í verk og stig tikin at betra sálarliga arbeiðsumhvørvið.
- **Pensjónsnýskipan setast í verk.**
- **Fólkaatkvøða um nýggja stjórnarskipan.**

Fortreytir fyri framrokning av útreiðslum

Høvuðsfortreytin fyri uppskotinum til játtanarkarmar 2017-2021 er at føra ein skilvísan figgjarpolitik, sum skal leggja lunnar undir ein sjálvbargnan og haldfóran búskap føroyingum at frama.

Framskrivningar av lógarbundnum játtanum og bundnum raðfestingum eru gjørdar fyri árinum 2017 til 2021.

Framrokningarnar eru í høvuðsheitum grundaðar á fólkatatal og fólkasamanseting, til dømis metta talinum á skulanæmingum og fólkapensjónistum 2017-2021. Í framrokningunum er lagt upp fyri bundnum raðfestingum næstu árinum, til dømis at nýggir stovnar verða tiknir í nýtslu. Í játtanarkørmunum er framskrivað í ársins prísnum í 2017, men árinum 2018-2021 verður framskrivað í føstum prísnum. Lønaráttreidslurnar eru framskrivaðar samsvarandi tí støði, sum er lagt við samráðingum í 2015 og 2016. Sáttmálarnir fara úr gildi 1. oktober 2017, og er hetta eisini lagt inn í karmarnar við lønarframskriving á 1,43 %, samsvarandi 1,9 % í 9 mánaðir í 2017.

Játtanarkarmarnir eru gjørdir við verandi rentustøði. Hetta er ein óvissa í játtanarkørmunum, tí rentustøðið kann broytast, og harvið kunnu útreiðslur landskassans til rentustuðul og rentuútreiðslur av skuldini eisini broytast.

Løgukarmurin verður 280 mió. kr. í 2017. Løgukarmurin verður 330 mió. kr. í 2018, 370 mió. kr. í 2019, og 350 mió. kr. árinum 2020-2021. Í lögukarminum er íroknað 35 mió. kr. í partapeningi til felagið Eystur- og Sandoyartunlar og 20 mió. kr. til verkætlanina Talgildu Føroyar, hóast hesar sambært játtanarskipanini eru ávikavist stuðulsjáttan og rakstrarjáttan.

Fortreytir fyri framrokning av inntøkum

Inntøkurnar í uppskotinum til játtanarkarmar fyri árin 2017-2021 eru framroknaðar við støði í søguligum inntøkutølum og teimum fortreytum, sum eru kendar í lötuni. Í játtanarkørmunum eru inntøkurnar framskrivaðar í ársins prísnum í 2017, men árin 2018-2021 verður framskrivað í føstum prísnum.

Framskrivningarnar eru gjørdar sambært metingum um útlit fyri gongdini í búskapinum. Forsagnir frá millumtjóða stovnum og Búskaparráðnum eru brúktar sum partur av grundarlagnum undir metingunum.

Sum vant, verða inntøkurnar framroknaðar varisliga. Royndirnar síðstu árin eru, at tað er torført at meta um inntøkurnar hjá landskassanum og um tær broytingar, sum kunnu koma fyri av ymiskum tiltøkum, skatta- og avgjaldsbroytingum og øðrum viðurskiftum.

Í fortreytunum fyri inntøkunum verður BTÚ í ársins prísnum mett at vaksa um 3 % í 2017. Á teimum skatta- og inntøkujáttanum, har hetta verður hildið vera neyðugt, eru gjørdar serstakar metingar út frá fortreytunum fyri játtanini.

Uppskot til játtanarkarmar 2017-2021

Uppskotið til játtanarkarmar byggir á fíggjarlógina fyri 2016, umframt politiskar semjur og avtalur gjørdar síðani.

Í talvuni niðanfyrri er uppskotið til játtanarkarmar fyri árin 2017 til 2021 útgreinað og býtt á greinar og ár.

Talva: Útgreinaðir játtanarkarmar fyri 2017-2021						
<i>Mið. kr.</i>	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Rakstrarútreiðslur, §1-§17:						
§ 1 Løgtingið	53,1	53,4	53,6	55,8	55,0	54,2
§ 2 Løgmanfyrisingin	37,9	37,0	36,8	36,6	36,5	36,3
§ 3 Fíggjarmál	293,3	304,2	310,9	317,5	324,0	330,5
§ 5 Fiskivinnumál	160,2	163,2	158,4	157,6	156,9	156,2
§ 7 Mentamál	1.027,2	1.055,4	1.053,9	1.055,1	1.055,8	1.056,5
§ 11 Heilsu- og innlendismál	1.038,0	1.063,1	1.068,5	1.072,8	1.073,3	1.074,8
§ 12 Almannamál	1.440,0	1.448,5	1.456,6	1.462,9	1.471,4	1.479,5
§ 13 Uttanríkis- og vinnumál	98,8	102,2	101,9	101,6	101,3	101,0
§ 17 Samferðslumál	234,3	235,4	234,2	233,1	231,9	230,8
Rakstrarútreiðslur tilsamans	4.382,7	4.462,2	4.474,9	4.493,0	4.506,1	4.519,7
Løguútreiðslur, §1-§17*	220,5	280,0	330,0	370,0	350,0	350,0
Rentuútreiðslur, netto	16,0	2,6	9,7	17,0	21,0	25,0
Inntøkur	4.628,2	4.794,8	4.923,6	4.994,7	5.066,2	5.134,0
RLÚ-úrslit	9,1	50,0	109,1	114,7	189,0	239,3

Gev gætur, at 2016 er tikið við sum byrjunarár við fíggjarlógartølum, og 2016 og 2017 eru í ársins prísnum, meðan 2018 til 2021 eru í føstum prísnum.

* Løgurnar eru íroknað játtanir til P/F Eystur- og Sandoyartunlar og til verkætlanina Talgildu Føroyar.

Skjal hjálagt:

Skjal 1: Búskaparfrágreiðing I, mars 2016

Fíggjarmálaráðið, 16. mars 2016

Kristina Háfos

landsstýriskvinna í fíggjarmálum

/ Bjarni Askham Bjarnason